

תפלה שחרית-101 Tefila 101

אשרי Lesson 22-Issues Within

1. The Opening And The Closing **פסקום פסוקים**.

Source 1

ההלה לדוד **פסוקים** that were added to:

אשרי יושבי ביהק, עוד דללווק סלה, (תהלים קג, יט).
אשרי העם שכבה לו, אשרי העם שה א-להיו דברי חיים א', טז, לא).
תהלה לדוד, אדורמוך אל-ה מלך ... (תהלים קכח),
ואנחנו נברך י-ה, מעטה ועד עולם, דללווי-ה (תהלים קטו, יח).

Source 2

סידור עבודה ישראל-וקבעו גם כן פסוק זה לפני ההלה לדוד כי יש בו ב' פעמים אשרי,
ואשרי יושבי הם נ' פעמים, רמו שייאמרו אותו נ' פעמים ביום.

Translation: They instituted the practice of adding a second verse that begins with the word Ashrei before Tebilla L'Dovid because the verse has within it the word Ashrei twice. The appearance of the word Ashrei twice in the second verse together with the word's appearance in the first verse is a source from which to learn that the prayer of Ashrei should be recited three times a day.

Source 3

טור אורח חיים מימן נא'- ואחריו נהנו לומר ואנחנו נברך י-ה, וכותב רב שטרם לשלשלוי,
הלווקה, בתר הלווקה. דבולדו פרשיות עד כל הנשמה תהלל י-ה איתנהו סוף פירקא
הלווקה וריש פירקא הלווקה, דהלווקה, בתר תהלת הי' ידבר פי ריש פירקא הוא משום
הכי מוסיפים ואנחנו נברך י-ה.

Translation: They began the practice to add the verse: V'Anachnu NiVarech Yah to the end of Ashrei. Rav Amrom wrote that the purpose was to connect the word Halleluka to the word Halleluka that begins the next paragraph that we recite. All the chapters of Psalms that follow Ashrei until Kol Hanishama begin and end with the word Halleluka. The Halleluka that follows Ashrei is the beginning of the next chapter of Psalms. That is the reason that they added a verse that ends with the word Halleluka to the conclusion of Ashrei.

Source 4

סידור עבודה ישראל- ובפירוש ישן מצאתי: שמעתי בשם ר' יעקב (?) שלא היה אומר
ואנחנו נברך כי אם בשחרית אבל לא במנחה ולא בסדר קדושה ובא לציון כי היא דאמרים
אורו כאן לדודיע כי הלווקה, דהלווי נפשי ריש פירקא.

Translation: In an ancient commentary I found: I heard in the name of Rabbi Jacob that he would recite the verse: V'Anachnu Nivarech only in Shacharis but not in the Ashrei that is recited in Mincha or in the Ashrei that is recited before Oorah L'Tzion. He followed the reasoning that the verse of V'Anachnu Nivarech was only added in order to connect Ashrei with the verse from Psalms that follows it that begins with the word Halleluka.

תפלה שחרית-101 Tefila 101

Source 5

מחוזר וימרי – אשרי תמי מדרך ההלכים בתורתה זו,
אשרי נוצרי עדותינו בכל לב ידרשו והו;
אשרי אדם עז לו מסילות בלבבם;
אשרי איש ירא יה' במצוותיו חפץ מאד;
אשרי העם יודעי תרואה יה' באור פניך יהלובן;
אשרי יושבי ביתהיך עוד יהלוך סלה וכו'.

Source 6

מכבת ברכות דף לבי עמי ב'-חסידים הראשונים היו ישוחין שעיה אהת. מנא דני מייל? אמר רבי יהושע בן לוי: אמר קרא (תהלים פ"ד) אשרי יושבי ביתך.

Translation: The first Hasidim would prepare for one hour before commencing to pray. From which source did they learn that practice? From the verse (Psalms 84): Ashrei Yoshvai Baysecha.

Source 7

הומפות מכבת ברכות לבי עמי ב'-קדם תפלהנו מנין שני אשרי יושבי ביתך – ולפיכך תקנו לומר זה הפסיק קודם תהלה לדוד לאפיק מהנהו דברי אשרי הרבה.

Translation: As a result they instituted the practice to add the verse: Ashrei Yoshvai Baysecha before Tehila L'Dovid. The gemara should be interpreted to teach that only this verse was to be added before Tehila L'Dovid and no additional verses.

Source 8

מחוזר קמיה דאכביישונא (Italian Rite)

יטבח לבנו כי בטהר קדרשו בטחנו כי לא יטוס עמו ונחלתו לא יעוץ; וזהו רוחם יכפר עזון ולא טחית והרבה להשים אפו ולא עיר בלחתנו אשרי תפס יירך החולכים בתורתינו אשרי יטבי ביה עורי יהלוך סלה אשרי העם טבכה לו אשרי העם טבי אלהו:

ונתן לך כוח להאהלה אשרי יטבי ביה לך כוחה כמצח חסדים והאכגנויות והזהן שעה אהיה ותחזק פלון וטירוא אשרי יטבי ביה לך השahn בכיריך נבמו ותסבו נקרא נבצק רסאי אל. עד ותאטטו אשרי העם טבכה לו אשרי העם טבכו כרב רבי נבצק מזקן פעלכם אשרי נסרג פעלכם שאוטיס והזהלה לך בכל יום לא לסיר הרוחו בטהארם. וכטפ נטענו לטעי אהנו נברך היה וטבטו כי ולטיט טטהלה להוד עד טף והטה להלה רוח טרכא וטף טראח טטהלה להוד לפיקך חקנו לטור ואטנו נברך קז'זה נט כהה להלה ולא יכעטו.

תהללה ליהו ארוּטָבְּ אֱלֹהִי הַכִּיל אֶאֱכְרָכָה טָבָבְ לְעוּלָם
ונער בְּכָלִים אֲקָרְבָּק אֲהַלֵּה טָבָבְ לְעוּלָם וְעַד:

Source 9

סידור ארם צובא

ב לא יטוש עמו תחלתו לא יעוז : והוא רוחם
 כפר עון ולא ישחית וחכחה לחתיב אפי ולא עיר כל
 חנות : תאות עניש שפטות תבון לבם קתקשב
 עזוב : דחונשיות מסלך יענש ביום קראנו : אשרי
 אסמי זריך מחולכים בתיותה : אשרי נזקן ערומי
 בכל לב ירושה : אשרי אדים שומע ל' לשך על
 תלותם יום ווס לסתור טוונות פתיחין
אשרי ישביב בימתך עד יתלוך כלות
 אשרי חוץ שכח לו אשרי חעם שי
 אשרינו חילח לזר או זמך אלני חמלך ואנרכת

תהלח לדוד נין.

Source 10

דעת מקרא על תהילים פרק כמה

אות נוין בפרק סדר האלף בית שבעה. ובארנו לעיל שעיל ידי זה הממור נחלק לשילש
 שלקים שניים: שבעה שבעה פסוקים בחלק. ויש עוד מינימורים שיש בהם סדר אלף בית שאות
 שלם. כגון: מזמור ט-י, ובממור כה פרשות אותיות וו וקויף, ובממור לד אות זין. וכבר אמר

Translation: The letter Nun is not represented in the opening letter of any line within Tehillim 145. We explained above that because of the missing line, it is easy to divide this poem into three sections of seven lines each. It is worth noting that there are other chapters of Tehillim that were composed as alphabetical acrostics which are also missing lines that open with letters of the Hebrew alphabet; i.e chapters 9-10 and 25 have no lines that open with the letters Vav or Kuf. In chapter 34 there is no line that opens with the letter Vav.

בפדרש: חידן פילנא בד אבד א-ב ומפני מחסל לה חמנין דלית מחסל לה (היפות הוה כשלעצמה
 א-ב, פעמים פשלים אוותה ופצעים אוותה, קחלת רבא פ-א). מכל מקום, בענן החנין
 שבממור זה בוטה מיתה בברכות דף ד ע-ב: אמר רבי יוחנן, מפני מה לא נאמר נין
 ב'אשרי? מפני שיש בה מפלתן של שנאי ישראל ('אשרי' - הינה? חילחה לזר), שבעה
 שאומרים אותה בתפלה סותחים בפסוקים: אשרי ישב ביהם... אשרי חעם שכח זין - עין
 לקפן: 'שנאי ישראל' - בניו במקום 'ישראל', דהיינו: נפלת לא-חותם קום בחילחה ישראל
 (עמ' ח ב)... אמר רב נחמן בר יצחק, אפסלו כי חור זו ופקה ברות תקרש, שאמר: סומך

Translation: It was already explained in the Midrash: poets, when they compose alphabetical acrostics, sometimes include a line for every letter of the Hebrew alphabet and sometimes they fail to include lines for every letter of the Hebrew alphabet (Koheles Rabbah 81). In any event concerning the omission of a line that begins with the letter Nun in this poem, we find a specific explanation in Maseches Brachos 4b: R. Yochonon said: why is there no verse for the letter 'Nun' in Ashrei? Because there is a verse that begins

תפלה شهرית- 101- Tefila

with the letter Nun that prophesizes the downfall of Israel's enemies (the opposite of what the gemara meant to say) as it is written (*Amos 5*): *Fell and will not be able to rise, the young maiden Israel. In Israel they interpreted the verse differently: Fallen and she will no longer fall, the young maiden Israel.* Rav Nachman the son of Yitzchak said: Because of this prophecy, King David referred to the issue in the next verse when he wrote by way of prophecy:

ה' לְכָל־הַנּוֹפְלִים. וְאַסְפֵר לִקְרַב אֶת חֶדְרָשָׁה הַזֹּאת אֶל מִשְׁמֻעוֹת הַכּוֹתְבִים בְּדַרְךְ הַרְחַבָּת
תְּפִרְשָׁת וְלוֹמֶר, כִּי לְאַחֲר שָׁאַמֵּר הַמְשׂוֹרֶר מִלְכִיתָה מִלְכֹות בְּכָל־עַלְמִים וּמִמְשִׁלְתָּה בְּכָל־דָּוָר
דָּוָר, רָאָת, שִׁישׁ דָוָר שָׁבֵן פְּלִכּוֹת שְׁמִים פָּגָםָה, וְהָוָא הָדָוָר שָׁבֵן נִפְלָה בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. שְׁבָשָׁעָה
יִשְׂרָאֵל נִפְלָלִים לְפָנֵי אֹוֹבִיהם, כְּבִיכּוֹל, מִלְכּוֹת שְׁפִים מִתְמַצְּתָה. וְלִרְמֹן לְזֹאת, הַחֲסִיר אֶת
הַזֹּאת שְׁלִיחָה אֶת חִפְלָכָתָה, קִיא בְּמַה הָאֹת שְׁבָה נָאָמָה ?שְׁוֹן נִפְלָה/, וְחַנּוּ דָּיד וְאָמֵר: סָמֵךְ
ח' לְכָל־הַנּוֹפְלִים, לְכָל' – לְרַבּוֹת מַיְשִׁגְאָמֵר בָּה זָעֵן מִקְמָת.²³

Translation: G-d supports all those who fall. We can expand upon this explanation by pointing to the verse: Your hegemony is forever and Your governance is from generation to generation. The poet foresaw that there would be a generation that would cause G-d's governance to be lessened. That is the generation in which the Jewish People lost control of the land of Israel. This means that when the Jewish People are defeated by their enemies, in some ways, it damages the image of G-d as ruler of the world. To provide a hint to that problem, he omitted a line after the line that describes G-d's hegemony. Since that line happened to be the line that should have begun with the letter Nun, its absence was construed as a hint to the verse that describes the fall of the Jewish People. Then King David righted the ship by including the line that G-d lifts up all those who fall-the word "all" is meant to include even those who were not expected to be able to rise once again.

²³ בתרגומיו היווני והושלמה את הנני', ובתוכו שם (בתרגום חור לערבית): נאמן ה' בדבריו וחתיר בכל מעשי. במגילת תהילים של קומראן כתוב נושא זה (בכתב הפלאי של המגילות): נאמן אלוהים בדבריו וחדיר בכל מעשי. והעיר פרופת ד' פלוסר (כשיהם בעל פה עם כותב טירוש זה), שהעבודה שבבונוס המגילות כתוב כאן שם אלהים, בעוד שככל המוזמן כתוב במגילה שם הויה (כמו במסורתו שלו), מטיעת להשערה, שפסוק את הנין היה תוספת מאוחרת בספרים שמ做过 העתיק בעל המגילות. ויש עוד להזכיר, שנוסח קרוב לנווט צeman ה' בדבריו' מצוי בלשון ברכת הhaftarah: האל הנאמן בכל דבריו.

Translation: The Septuagint provides the missing line that begins with the letter Nun. It is written there (a translation back to Hebrew) *Ne'Eman Hashem B'Devarav V'Chasid B'Chol Ma'Asav*. In the Dead Sea scroll that portrays Tehillim found in Qumran, those words are found in Psalm 145 (in the full versions of the Dead Sea Scroll) as follows: *Ne'Eman Elokim B'Devarav V'Chasid B'Chol Ma'Asav*. Professor Flusser pointed out (in a private conversation he shared with the author of this commentary) that the fact that the word Elokim was used in the Dead Sea Scroll when all the other references to G-d in the poem are Yud-Hey-Vav-Hey (as in our version) supports the theory that the verse that begins with the letter Nun found there was a later addition that was written in a copy from which this copy was made. We can also suggest that the verse was copied from another source: the Brachos after the Haftarah in which we say: *Ha'Kail Ha'Ne'Eman B'Chol Devarav* which the copyist wrote as *Ne'Eman Hashem B'Devarav*.

הלווי-ה, The Definition And Purpose Of The Word:

Source 11

דעת מקרא על ההלים פרק כד'

תאמ' בפה מלא. **הלווייה** - קריאה **המושגשה** במשמעותה המקלה. מעקרת לשון צווי לנוכחים: הלהי את ה'. אכל בקריאה בסיס קפל **תפתוללים** משמעויה הקרה: אכן ה' מחייב הוא וראוי לתחילה. חתימת מזמור זה ב'הלווייה' מלמדת, שאף על פי שנאמר המזמור בישן ייחיד, בצבור נאמר, והאבור עונת הלווייה על דברי המשוער.³⁹

Translation: The word: Halleluya serves as a response of the congregation. Initially it was meant as a call to those present: Recite words of glory to describe G-d. However, when it is recited in front of a group which is praying together, it represents an announcement: Indeed, G-d is to be glorified and deserving of praise. The placement of the word at the end of this poem tells us that even though the words of this chapter were written in singular, it was read publicly and those present were required to respond to the words of the poem by saying: Halleluya.

Source 12

מכות פוחמים דפ קיז, עמי א' אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן: **הלווי-ה, וכמי-ה, וידידי-ה,** אחת חן. רב אמר: **כמי-ה, ומרחבי-ה,** אחת חן. רבה אמר: **מרחבי-ה, בלבד.** איבעיא לדען: מරחבי-ה, לרבות חסדא מי? - תיקן. איבעיא לדען: ידיי-ה לרבות מי? תא שמע, דאמר רב: ידיי-ה נחלה לשניים, לפיכך: ידיי - חול, יה - קודש. איבעיא לדען: **הלווי-ה, לרבות מי?** תא שמע, דאמר רב: חווינא תילי דבר חביבא דכתיב בהו הלהי בחד גימא ויה, בחד גימא. ופליגנא דברי יהושע בן לוי. דאמר רבי יהושע בן לוי: מי הלווי-ה, הלהויה בדלאלים הרבהה. ופליגנא ידייה, אידייה, דאמר רבי יהושע בן לוי: בעשרה מאמרות של שבת נאמר ספר תהילים: **בניזוח, בנזון, במשכילה, במזמור, בשיר, באשרי, בתרלה, בתפללה, בהודאה,** **ב halo-ה.** נдол מכולן **הלווי-ה,** שכולל שם ושבה בבחת אחת.

Translation: R. Hisda said in R. Johanan's name: Hallelujah, Kesjah and Jeedidjah are single words. Rab said: Kesjah and Merhabjah are single words. Rabbah said Merhabjah alone is a single word. The scholars asked: What about Merhab Jah in R. Hisda's view? The question stands. The scholars asked: What about Jeedidjah in Rab's view? Come and hear: Jeedidjah is divisible into two, therefore Jeedid is a non-sacred word while Jah [the Lord] is a sacred word. The scholars asked: What about Hallelujah in Rab's view? Come and hear, for Rab said: I saw a copy of the Psalms in my friend's college, wherein Hallalu was written on one line and Jah on the following. Now he disagrees with R. Joshua b. Levi, for R. Joshua b. Levi said: What is the meaning of Hallelujah? Praise him with many praises. Further, he [R. Joshua b.

תפלה שחרית- 101 Tefila

Levi] is self-contradictory. For R. Joshua b. Levi said: The Book of Psalms was uttered with ten synonyms of praise, viz.: *nizzuah* [victory], *niggun* [melody], *maskil*, *mizmor* [psalm], *shir* [song], *ashre* [happy], *tebillah* [praise], *tefillah* [prayer], *bodayah* [thanksgiving] [and] *hallelujah*. The greatest of all is *hallelujah*, because it embraces the [Divine] Name and praise simultaneously.

Source 13

מסכת סוטה דף ל' עט' ב'-ת"ר, בו ביום דרש רבי עקיבא: בשעה שעלו ישראל מן הים נהנו עיניהם לומר שירדה, ובאיזה אמרו שירדה? בגודל דמקרא את הלל ודן עוניין אהוריראשי פרקים. משה אמר (שמות טו) אישירה לה, והן אומרם אישירה לדין; משה אמר כי נאה נאה והן אומרם אישירה, לדין. רבי אליעזר בן נון של רבי יומי הגלילי אומר: בקטן דמקרא את הלל ודן עוניין אהורי כל מה שהוא אומר. משה אמר אישירה לה, והן אומרם אישירה, לה. משה אמר כי נאה נאה והן אומרם כי נאה נאה. רבי נחמה אומר: בסופר הפורם על שם בעית הכנסת, שהוא פותח תחילת, והן עוניין אהורי. במאן קמיפלני? רבי עקיבא סבר: לאמר - אמלחתא קמייתא, ודבי אליעזר בן נון של ר' הגלילי סבר: לאמר - אכל מילתא ומילתא, וד' נחמה, סבר: ויאמרו זדאמור כולם בחדי חדדי, לאמר - דפתח משה ברישא.

Translation: Our Rabbis taught: On that day R. Akiba expounded: At the time the Israelites ascended from the Red Sea, they desired to utter a Song; how did they render the song? Like an adult who reads the Hallel for another and the one listening responds after the adult reads with the words of the first sentence. According to this explanation Moses said: I will sing unto the Lord and they responded, I will sing unto the Lord; Moses said: For He hath triumphed gloriously and they responded, I will sing unto the Lord. R. Eliezer son of R. Jose the Galilean declares: Like a minor who reads the Hallel for someone else, and he repeats after the minor all that the minor says. According to this explanation Moses said: I will sing unto the Lord and they responded, I will sing unto the Lord; Moses said: For He has triumphed gloriously and they responded, For He has triumphed gloriously. R. Nehemiah declares: Like a school teacher who recites the Shema in the Synagogue, viz., he begins and they read together with him. On what do they differ? R. Akiba holds that the word "saying" (first line of the Shira) refers to the opening verse ; R. Eliezer son of R. Jose the Galilean holds that the word "saying" refers to every verse; and R. Nehemiah holds that "and spoke" indicates that they sang all together and the word "saying" shows that Moses began first.

Source 14

מסכת סוטה דף ל' עט' ב'-אמר רבא: הלכתא ניברחתא איבא למשמע מנונגא דהלילא.
הוא אומר הלאוי-ה, והן אומרם הלאוי-ה - מכאן שמצויה לענות הלאוי-ה. הוא אומר (תהלים קיג) הלאו עבדי ה, והן אומרין הלאוי-ה - מכאן שאם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הלאוי-ה. הוא אומר הודו לה, והן אומרם הודו לה - מכאן שמצויה לענות ראשית פרקים. אמר נמי, אמר רב חנן בר רבא: מצוה לענות ראשית פרקים.

Translation: Raba observed: One can deduce important rules from the present custom of reciting the Hallel. First rule: from the fact that the leader says Hallelujah and they respond Hallelujah, it may be inferred that it is a religious duty to answer Hallelujah. Second rule: from the fact that he says, Praise Him, you servants of the Lord, and they again respond Hallelujah, it may be deduced that if an adult recites the Hallel for one, the latter responds Hallelujah. Third rule: from the fact that after he says, Give thanks unto the Lord, and they respond, Give thanks unto the Lord, it may be inferred that it is a religious duty

to make a response of the beginning of the sections. So it was also stated: R. Hanan b. Raba ruled: it is a religious duty to make a response of the beginning of the sections.

Source 15

**פירושו סידור התפילה לרוקח [קמ] סדר הילל – הילוי – מה ראה דוד ששבה
הקב"ה בשם שחי אותיות יותר מאשר שמות? לפי שאמר הקב"ה לשאול על ידי שמואל
הנביא להלחם בעמלק, וימהה את זכרו אפילו בהמתם, כדי למלאות שמו זכרו וככאו
ולחשלו, שכן נשבע כבר הבורא כי יד על כם י-ה מלחמה בעמלק מדור לדור. ומכל
מקום אין כסא של הקב"ה שלם עד וכו'. והלך שאל וחמל על מיטב הצען ועל אננו, ולא עשה
שם של י-ה וככما שלם. וא"ל ברת השם מלכוּתך, ובא שמואל וימשח את דוד. ולכז
הרתקיל דוד לשבח כל שבחי ומידותיו ביה, נתגלה הדבר ולוקח מאחרי הצען למלוך
והודה על כל הטובה, והיינו דאמר דוד לא המהים יהלוי-ה.**

Translation: *Why did King David decide to praise G-d using the name of G-d that consists of two letters and not use one of G-d's other names? Because G-d had directed King Saul through the prophet Samuel to do battle with Amalek. Part of G-d's order was to destroy all traces of the Amelaki people including their livestock in order to fulfill the vow that G-d made that destroying all traces of Amalek would fill in G-d's name and G-d's place. The name that G-d used in making the vow was the name that consists of two letters. Then King Saul had pity on the livestock and on King Agag of Amalek. By having pity, King Saul left G-d's name and place incomplete. The prophet Samuel then told King Saul that because he did not follow G-d's command, G-d had terminated King Saul's monarchy. The prophet Samuel then annointed King David to replace King Saul. As a result of those circumstances, King David felt it necessary to praise G-d using the name of G-d that consisted of two letters. King David recognized that it was the failure of King Saul to fulfill G-d's vow and to completely destroy Amalek that led to his appointment. Thus, he wanted to acknowledge his good fortune. It was based on those circumstances that King David composed the verse: It is not the deceased who will praise G-d.*

Source 16

נושח תימן

סדר הילל בקידרוּי

**ברוך אתה יהוה אל הדינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו,
וצוננו לגמור את הילל: (אפן)**

הללויה. הלളה הילל, עבדי יהוה. הלളה הילל, את שם יהוה:
הלളה יהי שם יהוה מבורך, מעיטה ועד עולם: הלളה
ממוררת שימוש עד מבואו, מחרל שם יהוה: הלളה רם על כל גוים,
יהודה. הלളה על השמים, כבודו: הלളה מי ביהוה, אלהינו. הלളה
המגביה, לשבחת: הלളה המטהפילי לדאות, בשמים ובארץ: הלളה
מקימי מעפר, דל. הלളה מאשפת, ירים אביוון: הלളה להושיבי,
עם נדיבים. הלളה עם נדיבי, עמו: הלളה מושיבי, עקרת הבית.

הלളה אם הבנים שמתה, הללויה: הלളה